

ZDE PADL V BOJI
PROTI SOVĚTSKÝM
OKUPANTŮM NEZNÁMÝ
14 LET CHLAPEC
21.8.1968.

... a lidi křičeli
PAMATUJ!

Zákonné opatření

předsednictva Federálního shromáždění ze dne 22. srpna 1969 O některých přechodných opatřeních, nutných k upevnění a ochraně veřejného pořádku

Kdo se po nabytí účinnosti tohoto opatření

– účastní akce narušující veřejný pořádek, kdo k takové akci vyzývá nebo ji podporuje, kdo neuposlechne výzvy veřejného činitele k zachování veřejného pořádku nebo kdo k takovému neuposlechnutí jiného vybízí,

– kdo odepírá plnit povinnosti vyplývající z jeho služebního postavení nebo pracovního zařazení a ztěžuje tak úsilí o udržení veřejného pořádku či narušeného chodu pracoviště nebo kdo jiného k takovému neplnění povinností vybízí,

bude postrestán, pokud nejde o trestný čin, pro přestupek odnětím svobody až do tří měsíců nebo peněžitým trestem až do 5000 Kčs nebo oběma těmito tresty...

Toho, kdo svou činností narušuje socialistický společenský řád a ztrácí tím důvěru potřebnou k zastávání dosavadní své funkce neb svého dosavadního pracovního místa, lze z funkce odvolat, popřípadě s ním i okamžitě rozvázat pracovní poměr; jde-li o pracovníka, na něhož se nevztahují ustanovení zákoníku práce o rozvázání pracovního poměru, lze s ním pracovní, služební, popř. i jiný obdobný poměr propuštěním okamžitě skončit. Studenta lze za uvedených okolností vyloučit z dalšího studia.

U učitelů vysokých a jiných škol může příslušný ministr z funkce odvolat, popřípadě i pracovní poměr okamžitě zrušit též proto, jestliže v rozporu se svými povinnostmi vychovávají svěřenou mládež proti zásadám socialistické společnosti a její výstavby.

Případný nesouhlas odborového orgánu nemá odkladný účinek.

K opatřením, která podle zákonů, statutů vysokých škol nebo fakult, vzorového řádu nebo zákoníku práce přísluší činit okamžitěmu zrušení pracovního poměru nebo vyloučení ze studia orgánům škol nebo orgánům akademií věd, popřípadě jejich pracovištím, je oprávněný ministr školství nebo příslušný předseda akademie věd nebo místopředseda akademie věd pověřený k tomu vládou...

Toto zákonné opatření nabývá účinnosti dnem vyhlášení a platí do 31. prosince 1969.

Dr. Dubček vlastní rukou
Svoboda vlastní rukou
Ing. Černík vlastní rukou

*Když začal vycházet v poledním **Express** seriál o lidech, kteří zemřeli pod rukama okupantů v srpnu 1968, netušili jsme jakou odezvu budou mít jednotlivá svědectví. Protože do dnešních dnů není přesně zmapován průběh prvního týdne okupace, pokusili jsme se o to ve spolupráci s Vámi, našimi čtenáři.*

Neklademe si za cíl být historicky přesní, protože jde o osobní zážitky jednotlivých lidí. Každý člověk viděl momentální situaci jinak, a proto se v některých případech i vyprávění o jedné a téže situaci v úrovnostech rozcházejí. Přesto si myslíme, že všechna svědectví mají historický význam.

Budeme pochopitelně rádi, pokud se Vaším prostřednictvím podaří získat o jednotlivých lidech, kteří jsou v naší publikaci uvedeni i další doklady, které pomohou upřesnit vývoj událostí. Stejně tak nám pomůže, pokud bychom Vaším prostřednictvím získali i další podklady o vraždách našich lidí. Jestliže jsou dvě části publikace věnované sovětským vojákům, je to proto, že nebyli všichni stejní. Jejich tragický konec patří mezi ostatní osudy pro lepší pochopení situace.

Naším cílem je nejen vytvořit trvalou vzpomínku na oběti rozhodování bývalých mocných. Chtěli bychom také přispět, a samozřejmě i s Vaší podporou, k vybudování trvalé upomínky tragických událostí roku 1968. V období normalizace byla vytvořena spousta nesmyslných pomníků, jež měly vést náš národ k sebeuvědomění. Staly se však jen ošklivým symbolem moci lidí, kteří svá slova nikdy nedokázali proměnit v činy. A hledáme-li dnes skutečné motivy, jež mají pomoci otřesenému národnímu vědomí, pak bychom neměli zůstat dlužní těm, kteří v těch osudných dnech zemřeli rukou okupantů. Zejména takové dluhy se musí splácet.

Věneček s trikolórou

Původně bylo na náhrobku z bílého mramoru napsáno „padl rukou okupanta“. Našel se kdosi, komu se takový nápis nelíbil a nechal jej změnit na nic neříkající „tragicky zemřel“. Smrt jedenadvacetiletého Milana Kadlece, který byl zastřelen 21. srpna 1968 byla především zbytečným zmařením mladého života.

Jako většina mladých lidí se ani Milan v tehdejší době nechtěl smířit s osudem naší republiky. Zřejmě stejně jako další jeho vrstevníci i on se účastnil shromáždění, na nichž lidé vyjadřovali svou nevůli s okupací. Snad právě proto nikdo přesně neví, kde došlo k přestřelce, při níž Milan přišel k četným průstřelům. Zatím se podařilo zjistit, že to bylo kdesi ve vnitřní Praze.

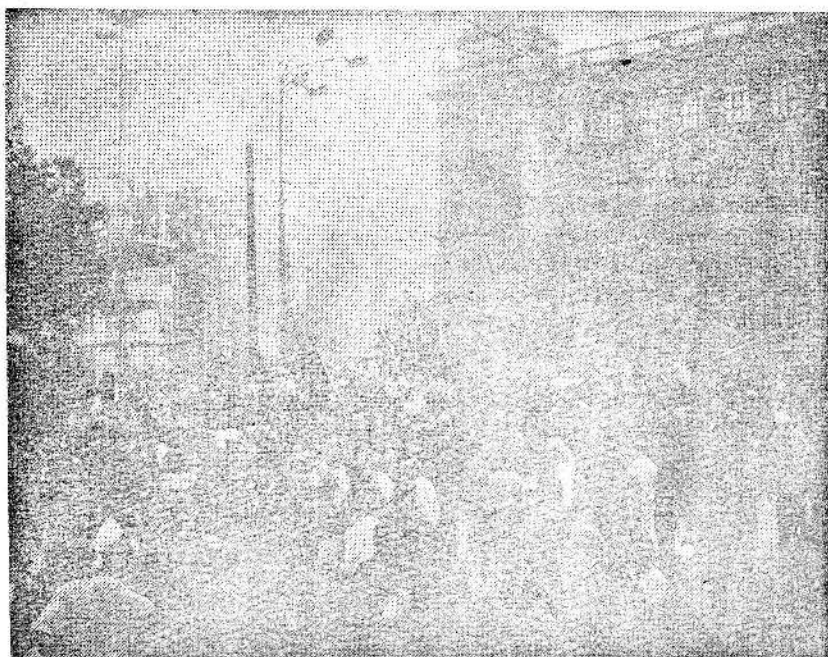
Jeho pohřeb rozhodně nebyl důstojným rozloučením živých s mrtvým. Poprvé byly jeho ostatky totiž uloženy ve vypůjčeném hrobě na hřbitově sv. Matěje v Praze 6. Teprve po třech letech, ovšem pouze za účasti rodiny, byly přepeseny do jiného hrobu. A přece ani tehdy nenastal klid. Jak vzpomínají Milanovi rodiče, několikrát doplňovali na pomníček na hrob jeho fotografii. I ta však byla někomu nepříjemná a proto zařídil její odstranění. To potvrdil i m. n. hrobník. Jakýsi muž a žena, vždy v civilu a v podvečer přicházeli na kontrolu. Či to byl cíl zapomenout na všechny oběti srpnových dnů? Odpověď na tuto otázku není rozhodně složitá.

A přece se úmysl novodobých Konlášů nezdařil. Vždy na výročí 21. srpna se na hrobě objevil věneček s trikolórou. Kdo byl ten neznámý? Kdo nezapomněl? Nalézt rozluštění této hádanky je již o něco těžší. Svědek Milanovy smrti? A nebo to byla vzpomínka jeho dívky Heleny Lewitové? O ní se ví jen to, že za Milanovými rodiči docházela ještě dlouho po tragické události. Možná tyto řádky jeho anonymitu odhalí.

Jen náhoda to nebyla

I devatenáctiletý Jaroslav Kubeš prožil poslední den svého života u Československého rozhlasu, budovy, o níž se v prvních srpnových dnech okupace urputně bojovalo. Lidé se holýma rukama snažili bránit pohyb sovětských vojáků v tomto prostoru. Připojil se zjevně k nim i tento mladík, vyučený kuchař a zaměstnanec hotelu Palace v Panské ulici. Vrátil se teprve nedávno z ročního pobytu z berlínského hotelu Kopenhagen, kde sbíral zkušenosti. Měl ještě před nástupem vojenské základní služby měsíční volno a tak nastoupil na brigádu v Kablu Hostivař jako pomocný dělník do kabelovny.

Stejně jako každý den, také 21. srpna vyjel ze svého bydliště v Praze 10-Strašnicích na mopedu do zaměstnání. Tam zjistil, že v důsledku mimořádných okolností v souvislosti se vstupem vojsk Varšavské smlouvy do Československa se pracovat nebude. Vrátil se proto

domů a spolu s kamarády se vypravil do centra města, aby prozkoumali, jak vypadá situace.

Kolem desáté hodiny se svým kamarádům ztratil z dohledu a vypravil se k rozhlasu. V blízkosti převráceného autobusu městské hromadné dopravy naši občané prokopávali barely na transportérech a tancích, které hadry zapalovali. Nastala zcela nepřehledná situace, v níž se pohybovala vozidla zakrytá dýmem. Jaroslav Kubeš se zřejmě dostal do smrtícího sevření pancéřových plátů, které mu zmáčklý hlavu a levé předloktí.

Otec Jaroslava, když ten se doma neobjevil večer, dostal pochopitelně strach a proto začal obvolávat pražské nemocnice. Na pohřební službu odvahu telefonovat neměl. Tam se dozvěděla hroznou novinu až jeho švagrová. Přivezli jej z Valdeku po dlouhém dohadování s vojáky, kteří i vozidla Pohřební služby odmítali zatarasnými ulicemi pouštět. Jaroslav Kubeš byl převezen na soudní pitvu do ústavu profesora Tesaře na Albertově. Tamní lékař také vyslovil domněnku, že byl zřejmě přimáčknut transportérem.

Pohřeb se konal 29. srpna ve velké obřadní síni strašnického krematoria. Nad hrobem Jaroslava pak promluvil zástupce odborové organizace z Kabla, pan Kocek. Čímž si údajně do budoucna přivodil nepřijemnosti. Ostatky byly uloženy na Vinohradském hřbitově v oddělení 31, č. 3. Na náhrobku je napsáno „Zahynul u Čs. rozhlasu 21. 8. 1968“. Po roce přinesli spolupracovníci z Kabla v podvečer velký věnec. Každý rok se u hrobu při výročí a o Dušičkách rozzáří svíčky od neznámých lidí, kteří nezapomněli.

Další okolnosti po pohřbu mají, mírně řečeno, nechutný nádech. V Říjnu byli rodiče pozváni na promítání dokumentárního filmu z archivu Československé televize do jednoho uzavřeného obchodu v Lillové ulici, za staženou roletu. Vstupovat museli po jednom. Na filmu viděli chlapce ležícího na ulici a přeneseného do průjezdu v Italské 15. Podle kalhot poznali Jaroslava. Ležel vedle něj ještě jeden mladík.

O rok později obdržel otec, Jaroslav Kubeš, pozvání do Bartolomějské na Bezpečnost. Tam se dozvěděl, že se zjevně jednalo o nešťastnou náhodu a vtom smyslu podepsal také jakýsi dokument. Označit smrt jako nešťastnou náhodu není složité. Bylo však těchto náhod třeba...?

Čas rány nezhojil

Pro většinu dětí, které prožily rok 1968, jsou vzpomínky na tu dobu pouhými slovy. Pro syna a dceru Josefa Reichla znamenají hodně. V první den okupace ztratili svého otce. Běh tehdejších událostí lze dnes dát dohromady pouze z vyprávění přímých aktérů, ale vzpomínky bolí pořád.

21. srpen začal jako každý jiný den, i když jeho následky byly těžké. Josef Reichl, otec tehdy téměř dvouleté dcery se vydal pro snídani. Doma na něj mimo ní čekala i jeho žena Marie, tehdy dvacetiletá, na začátku devátého měsíce v očekávání dalšího potomka. Bylo to marné. Až o den později se Marie s kamarádkami vydala na obchůzku nemocnic. Po celou cestu se nemohla zbavit zlého tušení. Pravdu se dozvěděla teprve 23. srpna. A byla krutá.

V devět hodin ráno, prvního dne okupace vybuchl na Vinohradské třídě u rozhlasu tank. Vybuchl a srazil čtyři muže a Josef Reichl byl mezi nimi. Zranění muselo být velmi těžké, protože v lékařské správě stálo „rozhmoždění hlavy“.

Na pohřbu se sešlo hodně lidí. Byl mezi nimi například i Lubomír Štrougal a manželka prezidenta Ludvíka Svobody. Paní Reichlová ani netušila, jak brzy bude potřebovat navštívenku, kterou jí paní Svobodová vtiskla do dlaně. Reichlovi totiž dostali nedávno byt. I jedna plus jedna byl v té době pro ně malý zázrak, protože žili s tchyní. Josef ho stačil jen vymalovat.

Mladé vdově poukázal zaměstnavatel manžela, Stavby silnic a železnic, stopadesát korun nemocenského a třináct korun doplatku mzdy. Z toho se život tří lidí rozhodně zabezpečit nedal. Syn se narodil 25. září a paní Reichlová nadále zůstávala doma. Proto se jedenáctého října obrátila se zdvořilou prosbou na prezidenta republiky. Na odpověď čekala šest dní. Její žádost byla postoupena Obvodnímu národnímu výboru v Praze 3. A ten se vyznamenal. Dvacátého listopadu poskytl Marii Reichlové 2001 korun československých...

Po přiznání důchodu a příspěvku na druhé dítě měla paní Reichlová na zabezpečení tří lidí 1851 korun. Dost málo, v její situaci. O nástupu do zaměstnání nemohlo být ani řeči. A tak rodina žila z podpory Mariiných rodičů. Strážného a uklízečky. Lidé kolem, sousedi, zpočátku rodinu sice také podporovali, alespoň morálně. Pak zapomněli. Snachu i vnoučata z paměti vymazala i tchyně. Od matky dostala do prázdného bytu vybavení, od národního výboru pokoj.

K hrobu svého muže a otce dětí Marie Reichlová pokud možno nechodila ve výroční den smrti. Vždy se tam potulovali kolem podivní lidé...

Tito tři na srpen 1968 nikdy nezapomenou, stejně jako nemohou zapomenout na manžela a tatku. A vůbec se nedozvěděli, jak to vlastně tenkrát u rozhlasu bylo.

Další mrtvý u rozhlasu

Již v předchozím příběhu jsme se mohli alespoň částečně seznámit s osudem jednoho z těch, kteří v první den okupace našli smrt u budovy Československého rozhlasu na Vinohradské třídě. Další svědectví hovoří o konci života učně sirašnické Tesly Márie Musicha. I jeho osud je spojen se zatím nepřesně zdokumentovanými událostmi, které se staly u klíčového objektu.

Na křižovatce ulic Italské a Vinohradské byla barikáda z autobusu a cisterny. Když k ní dojezdy tanky, zděšení okupanti začali střílet do

vzduchu, ale také po domech. Lidé se skrývali v průjezdech. Ale život každého, kdo stál na vozovce, byl v přímém ohrožení.

Někdy mezi desátou a jedenáctou hodinou se objevilo nákladní vozidlo. Všichni vytřeštěně sledovali barikádu, která při soustavném najíždění tanků začala hořet. Odbrzdný vůz bez řidiče cestou rozséval smrt. Podle očitých svědků pod jeho koly skončilo více lidí během jízdy. I při samotném nárazu jich několik pod nimi zůstalo. Pod zadními i Mário Musich. Vyprostit se jej podařilo až po té, co nákladák kolemslojící odtlačili. Jeho oči však hovořily jasně. Konec byl neodvratný. Sanitky se objevily po více než třiceti minutách. Nepodařilo se jim dříve proniknout mezi vojáky.

Mário měl vykonat 21. srpna závěrečnou učňovskou zkoušku. Její termín byl odložen na 30. srpna. Ten den však bylo vystaveno úmrtí oznámení.

Osudy ostatních zatím nejsou známy, přestože zraněných muselo být více. Chybí informace.

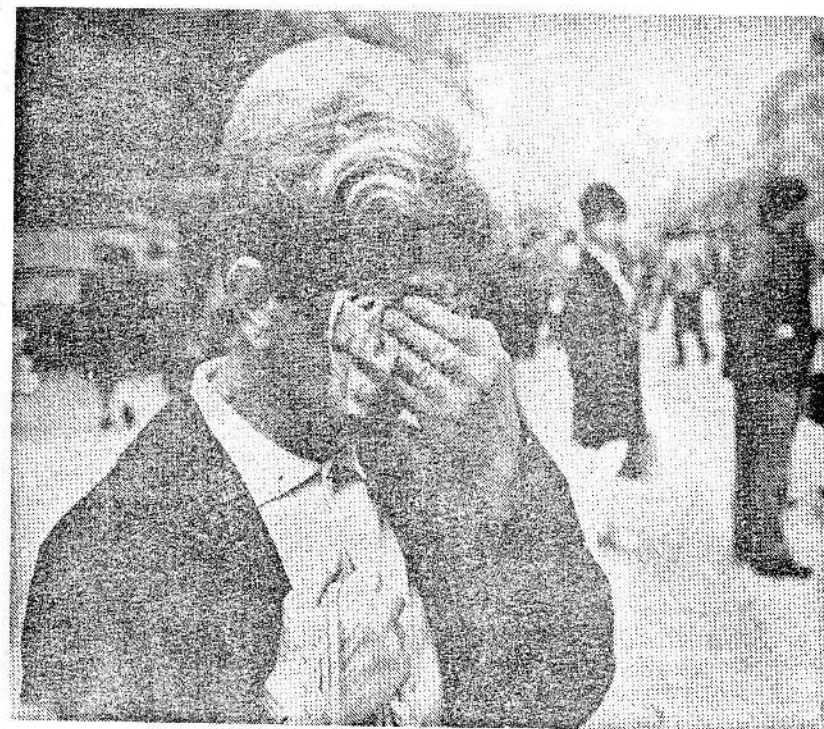
Tenkrát umíraly i děti

Skromný hrob na vyšehradském hřbitově je jedinou vzpomínkou na šestnáctiletého Karla Němce, dalšího z obětí sedmi srpnových dnů roku 1968.

Ve večerních hodinách 24. srpna se vracel Karel Němec se svým kamarádem, také Karlem, Paříškem domů do Bráníka. Odkud šli, to se nám zjistit nepodařilo. Důležité je, že se jim podařilo zastavit dodávku, jejíž řidič jim nabídl odvoz.

Již se zdálo, že se nemůže nic stát. Ale u podolské vodárny je zastavila střelba. Střelci zaujali pozice ve vodárenské věži. Zásahy byly přesné. Sedmadvacetiletý řidič Karel Šárka dokázal s prostřelenýma rukama opustit vozidlo a doběhl do blízké restaurace. Chtěl přivolat pomoc. Ale ani červený kříž na bocích sanitky nebyl dostatečnou propustkou. Lékaři přijeli až po hodině, protože sovětsí vojáci jim nechtěli povolit průjezd.

Na místě tragédie nechal otec zavražděného umístit pamětní desku. Zmizela. Opět bylo někomu nepříjemné připomínat, že na tomto místě padl rukou „osvoboditelů“ člověk. Vlastně ještě dítě. Dokonce i poté, co deska své místo u stromu opustila, byly napatřičnou vzpomínkou květiny, které se tam objevovaly.

Mrtvému je pravda zbytečná

Smrtečné zranění Zdeňka Příhody z časného rána 21. srpna 1968 nikdo nevyšetřoval. Ani rodina nebyla s jeho okolnostmi seznámena. Co se vlastně ten den stalo? Absolvent střední umělecko-průmyslové školy, obor řezbářství se vracel toho jitra ze zaměstnání, protože v důsledku mimořádné situace se nepracovalo. Ne snad, že by umělci neměli co na práci. Ale Zdeněk Příhoda byl nucen provozovat z existenčních důvodů úplně jinou profesi — byl betonář. Při svém návratu domů po Černokostecké ulici ve Strašnicích se vyhýbal projíždějící koloně sovětských transportérů a tanků. Zajel zcela

k pravému okraji, do bezpečné vzdálenosti. Náhle jeden z tanků úplně neočekávaně vyjel z řady. Záměr byl podle svědků očividný. Tank najel do motorky a srazil Zdeňka k zemi.

Rodina dostala jako jediný dokument úmrtní list z Vinohradské nemocnice, odkud také dorazil pytel se zakrvácenými šaty. Výčet zranění je hodně dlouhý. Krvácení do hrudní dutiny, roztržení plic, mnohočetné zlomeniny žebér a zlomenina pravé stehenní kosti.

Kamárádi výtvarníci i další přátelé se rozloučili se svým druhem v smutečním oznámení, které bylo vyvěšeno na mnoha místech v Praze. V jeho závěru stálo: „Ten kdo umírá, se nemusí plát na pravdu, protože smrt je pravda zlá.“

Každý rok pokládá 21. srpna paní Příhodová, Zdeňkova maminka, ke sloupu veřejného osvětlení před domem č. 117 kytici květin. Důstojná vzpomínka na nevinnou oběť chybí...

Nebylo koho stíhat

Jen ztěž se dozvíme, zda Jaroslav Švec je další z hledaných obětí výbuchu u budovy rozhlasu. Jistá je pouze příčina jeho smrti — střepina munice přetřela blavní tepnu a zůstala zaseknuta v páteři.

Nevíme přesně tedy jak k jeho smrti došlo. Víme však, že byl na 21. srpna objednan na prohlídku k lékaři do zdravotního střediska v Italské ulici. Šel, i když nevěděl, zda bude lékař ordinovat. Nikdo netušil, že to bude jeho poslední cesta. Jeho manželka jej spatřila až na patologii ústavu soudního

lékařství ve Studničkově ulici, kam přijela spolu se svou dcerou určit jeho totožnost.

Předchozí pátrání po manželovi, který se nevrátil domů bylo marné. Ani příslušníci z OS SNB v Hloubětíně, k nimž se paní Švecová obrátila o pomoc šli netroufli vyjet. I po jejich vozech se zcela bezostyšně střídalo. Poté, co se ukázalo, že v žádné nemocnici se Jaroslav Švec nenachází, se teprve druhý den dozvěděla o jeho pobytu. Při pohledu na svého muže, který ležel mezi dalšími oběťmi s rozervaným hrdlem, měla jeho žena starost o to, zda netrpěl. Lékař, který prováděl pitvu jí mohl uklidnit, že alespoň v tomto směru se obávat nemusí. Byl hluboce zdrcen zvěstí, s nimiž se musel v tyto dny setkávat.

Pohřeb se v těch příšerných dnech konal 28. srpna za pomoci kolegů ze zaměstnání Jaroslava Švece, kteří stáli také čestnou stráž u rakve. Psychické vyčerpání paní Švecové je naprosto pochopitelné, ruce se jí chvějí i dnes, když vzpomíná. Třidvacet let pracovala na ONV, v roce 1969 byla vyškrtána z KSČ. Z toho důvodu, že neschvalovala vstup okupačních vojsk do Československa. Kdo by se mohl divit? Doveče někdo nahradit milovaného manžela?

Ošklivou tečku za smrtí člověka udělal odbor vyšetřování VB Praha—město, který 25. zaslal vdově sdělení, že trestní stíhání ve věci ublížení na zdraví podle § 222/1, 2 trestního zákona k němuž došlo v srpnových událostech roku 1968 bylo 30. 9. 1969 přerušeno, jelikož nebyly zjištěny skutečnosti, jež by opravňovaly ke stíhání konkrétní osoby. Opravdu?

Bylo mu patnáct

O Karlu Pariškovi jsme se již zmínili v souvislosti se smrtí Karla Němce u podolské vodárny, který byl téměř o rok starší. Přestože se objevila z nového svědectví další fakta, zůstává kolem tohoto případu ještě spousta tajemství. Kde se chlapci zdrželi, to se nikdo asi již nedoví. Až do zahájení střelby se svědectví o smrti Karla Němce neliší. Sestra Karla Pariška však říká, že střelba nebyla zahájena z vodárenské věže, nýbrž střelba měla hlídka na silnici. Ale protože přidala řadu podrobností, dá se předpokládat, že po okolnostech pátrala u více lidí.

Když se žuk podolské vodárny dostal na inkriminované místo, měla bliknout baterka a vzápětí zarachotila dávka ze samopalu. Osm střel zasáhlo cíl, tři Karlové se zhroutili v krvi, vůz se zastavil o hromadu štěrku. Karel Parišek byl namísto mrtev s prostřeleným okem a roztržitou lebkou. Jeho kamarád utrpěl průstřel hrudníku v blízkosti srdce a druhá kulka prošla šíjí. Restaurace, do níž doběhl Karel Šárka, se jmenuje U sokolovny. Pro pomoc telefonoval jeden z hostů, Václav Pechan.

Ve 21.15 přišlo hlášení na stanici VB v Praze 4, nedaleko vodárny. Pohotovostní vůz vyjel okamžitě. Příslušníci v doprovodu neznámého podplukovníka sovětské armády, velitele hlídky, převzali mrtvé a celkem zbytečně je odeslali do Thomayerovy nemocnice. V průběhu celé akce i na ně mířily sovětské samopaly. Sovětský velitel se odmítl představit a na svou obhajobu tvrdil, že v autě byly kontrarevoluční letáky. Zřejmě tušil nález dopředu, ale Karel Šárka při odvozu do nemocnice jeho tvrzení popřel. Naprosto zbytečná střelba, která zazněla souběžně se světelným signálem, byla vedena s jediným cílem. Nikoliv zastavit auto, protože pneumatiky zůstaly nepoškozené. Rozbité čelní sklo, zásahy obětí čelně a poté z boku dokazují jednoznačně vražedný útok. Bez motivu.

Pamětní deska u stromu připomínala tragédii po několik let. Lidé tam nosili květiny. Zmizela i se stromem, na němž byla usazena.

Nevěřili kontrarevoluci?

Zatím jsme se zmiňovali o svědectvích, která dokazují smrt našich občanů. Je paradoxem, že konec cesty u nás našli i ti, kteří hodlali Československu přinést svobodu. Je pochopitelné, že o mrtvých sovětských vojácích toho víme ještě méně, než o našich spoluobčanech. Ale přece existují pamětníci podivných událostí v oblasti hlavního nádraží.

Podobně jako v celém hlavním městě i v Opletalově ulici se shromažďovali lidé v nevěřicím úžasu a pátrali po příčině příjezdu sovětských jednotek. Nejprve je většinou sledovali z povzdálí, pak začali odvážněji navazovat kontakt. To bylo dost riskantní, protože vojáci měli přísný zákaz s našimi občany hovořit. Fakt je, že mnozí stejně nerozuměli nebo rozumět nechtěli. Statečnější začali komunikovat. Věřím údivu, který v nich vyvolalo sdělení, že se nenachází na území Německa. Měli jít potlačit kontrarevoluci. Nevěděli, že jsou v Praze, kde žádná není.

Zvláštní odměnu si za rozmlouvání s lidmi vysloužil jeden z vojáků, který plynnou ruštinou vysvětloval, že je z Moskvy a navíc pochopil

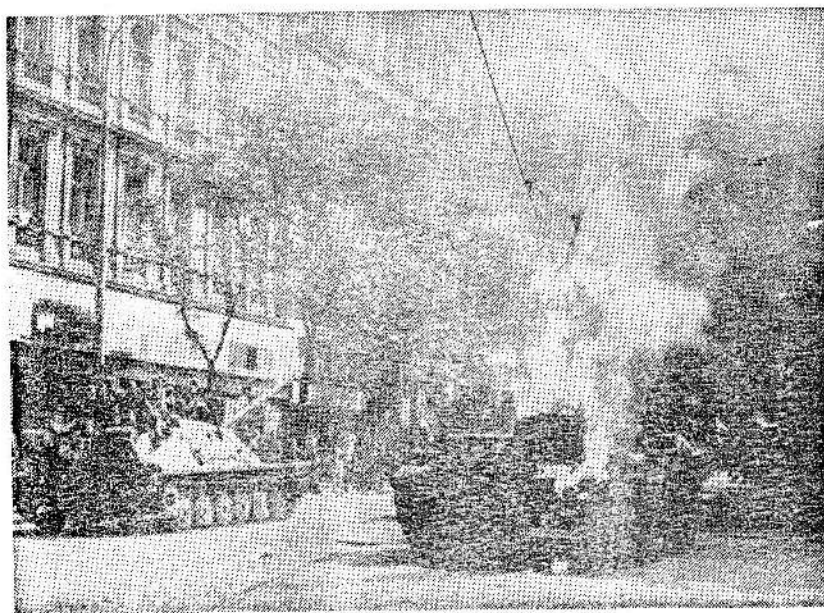

realitu naší situace. Byl velmi rozumný. V tom se do hloučku diskutujících přičítal pravděpodobně jeho velitel a pažbou své zbraně jej srazil k zemi. Přihlížející užasli. I své vlastní budou být?

Z hlavy raněného crčela krev. Pak ho okolostojící sovětští vojáci zvedli ze země a strčili do obrněného vozu. Před jeho zavřením se voják probral a křičel, že pokud ho spolubojovníci ubijí, jistě prohlásí, že padl při pražské kontrarevoluci. Jak skončil, to nám již nikdo asi neřekne. Snad jen dohady o událostech následujících dní mohou přinést trochu světla. Celý týden bydleli vojáci v improvizovaných přístřešcích u Hlavního nádraží.

Jednou se ozvala střelba a lidé, kteří sledovali dění venku z oken v Opletalově ulici viděli padat postavy. Pak se dozvěděli, že vojáci onemocněli pravděpodobně tyfem a jejich velitelé je postříleli. Byl to však opravdu tyfus?

O pravdivosti tvrzení o střelbě svědčí fakt, že při hloubení tunelu metra u Hlavního nádraží byly v parku před ním objeveny lidské kostry. A rozhodně se nejednalo o pravěké vykopávky. Toto vzpomínání dokazuje, že mezi velením Sovětské armády i mezi samotnými vojáky musely v té době existovat obrovské rozpory. Avšak mnozí z nich pravdu nepochopili ani po dvaadvaceti letech.

Obavy nebyly zbytečné

Paní Jelena Laitová cestovala se svým mladším synem Ivanem 21. srpna 1968 do zaměstnání společně. Syn však měl pracovní schůzku se svým mistrem (z Kovoslužby v Praze 10-Strašnicích) u Muzea. Všichni Pražané byli zdrceni z okupace vlasti. Tanky byly běžným doplňkem městských ulic. Paní Laitová svého syna zrazovala, aby na schůzku nechodil, měla strach. Ivan jí však odvětil: „Neboj se mamínko, už nejsem malý kluk.“ Bylo mu osmnáct a my již víme, že nebyl nejmladší obětí toho srpnového týdne. Jeho slova byla poslední, které matka od něj slyšela. Mnohokrát si pak vyčítala, že jej nechala odejít samotného. Pravděpodobně by jeho osud změnila, ale odhodlání mužů i žen v té době bylo stejné. Třeba by šla s ním.

Zprávy od rozhlasu byly čím dál horší, což na klidu paní Laitové nepřídalo. Zvláště, když se Ivan domů nevracel. Večer již zkoušela získat v nemocnicích alespoň nějakou informaci, leč marně. Záznam o Ivanovi nikde nebyl.

Druhý den se objevil příslušník OO VB Praha 6 se zprávou, že na místním oddělení na třídě W. Plecka dostane matka informaci o svém synovi. Naděje ožila. Avšak jen na pár chvil. Starší syn Míla, tehdy pětadvacetletý, se vydal hledat mladšího bratra. Jeho cesta však skončila na místě, kde bylo třeba provést pouze identifikaci.

Nikdo neví kde a kdy přesně došlo ke zranění Ivana Laity — domnívat se můžeme, že to bylo u rozhlasu. Údajně byl převezen do dětské nemocnice na Karlově v bezvědomí. Zranění však bylo těžké a lékařům se jej zachránit nepodařilo. V úmrtním listu bylo za příčinu označeno zranění srdce následkem exploze.

Ivan Laita má dnes svůj hrob na bubenečském hřbitově, na němž již mnoho lidí zapálilo svíčku i položilo květiny. Po celou dobu se však paní Laitová obávala, a my víme, že oprávněně, „všemocných“. Bála se, že hrob poškodí. Zůstal nepoškozen, i když pod kontrolou. Loni — ve výroční den dali přátelé, zřejmě bývalí spolužáci, na hrob velkou kyticí karafiátů. Asi za patnáct minut šli dva muži v civilu k hrobu a přímo z něj květiny sebrali.

K tomu není co dodávat. Významu mrtvých se báli mocní od nepaměti.

Bezpráví nad bezmocnými

Večer 21. srpna 1968 se chystal průvodčí ČSD Jindřich Krahulec do služby ve vlaku Praha—České Budějovice, který měl hlavní město opustit kolem půlnoci. Tehdy dvacetiletý Jindřich se spolu se svou sestrou Danuší staral o další dva sourozence. Jejich matka totiž zemřela.

Sestra i sousedé se snažili mladému muži jeho úmysl rozmluvit. Nic nebyla platná slova o tom, že ulice jsou plné transportérů a nádraží okupují vojáci. Pak se přidal i bratr Láďa, avšak marně. Jindra se vydal do služby. Měl důvod, proč nemohl službu vynechat. U ČSD sloužila také jeho dívka, o níž měl pochopitelně obavy. Dva dny nikdo o Jindřichu Krahulcovi nevěděl. Teprve poté, co za svou sestrou přišel Láďa s kamarádem, který tvrdil, že starší bratr byl zastřelen, začalo pátrání. Pustila se do něj sestra Danuše. Kdo řekne pravdu?

Jindra odešel do služby přes Nusle a od té doby nikdo z příbuzných jej již nespatriil. Přesto se našel důležitý svědek. Řidič „vétřesky“ potvrdil tragickou skutečnost. Projížděl Nuslemi a na křižovatce Otakarova zavolal, že jede na Národní třídu. Nabídl všem, kdo se chtějí svěřit, aby nastoupili na korbou. Jindra zaujal místo za kabinou řidiče,

který pokračoval kolem Emauz na Karlovo náměstí. Zhruba na úrovni budovy Lidové demokracie se ozvaly dávky ze samopalů. Jindra prý zůstal viset na autě, jeden raněný a ostatní seskakali dolů. Raněného odnesli do nemocnice a protože Jindrův stav vypadal spíše na bezvědomí, pokračoval řidič na resuscitační oddělení do nemocnice na Františku. Ovšem tady mohli lékaři zkonstatovat pouze příčinu smrti — průstřel mozku. Toto vyprávění bylo pro sestru Jindřicha Krahulce šokující. Byla přitom bezmocná proti spáchanému bezpráví.

I ji, podobně jako některé další příbuzné z ostatních případů, čekala cesta do Bartolomějské a podpis jakéhosi prohlášení...

Pohřeb vypravili spolupracovníci — železničáři, kteří na kolegu nikdy nezapomněli. Také oni si v těch srpnových dnech všimli nákladního auta, na jehož předním skle byla fotografie železničáře, který byl zastřelen na Karlově náměstí. Automobil, který řídil Josef Margolus, byl posledním místem, na němž Jindřich Krahulec vstoupil živý. Zvláštní náhodou si smrtící kulka našla právě jej, další tři to odnesli pouze vážnými zraněními.

Nerozuměl tomu

Již jsme se zmínili o tom, že smrt neschválila v srpnových dnech roku 1968 pouze naše občany. I Černá kniha o událostech z tehdejší doby skrývá osud jednoho z vojáků Sovětské armády. Proto jsme tuto část převzali do naší publikace o obětech okupace.

Bylo to ve čtvrtek, co jsme s nimi ještě mluvili.

„Koljo, co tu děláš?“

Na tanku sedí devatenáctiletý chlapec, stěží mne poznává. Nikdy v době prehistorie, kterou se stala nyní moje návštěva Sovětského svazu, neviděl v mých očích hrůzu. Nakonec mne poznal.

„Koljo, co tu děláš?“

„Dostali jsme rozkaz. Přijeli jsme jako přátelé...“

„Jako přátelé — vždyť střílíte...“

„Já nestřílel...“

„Co ti řekne Saša, tvoje sestra, až přijdeš domů...“

„Já nestřílel — poslali nás sem...“ Ukazuje zásobník.

„Ale stříleli jiní, zastřelili jste dvanáctiletého chlapce, určitě Vás měl rád, měli jsme vás všichni rádi...“

„Dostali jsme rozkaz, je tu nová kontrarevoluce, zmatek...“

„Koljo, byl tu klid, než jste přijeli — jen si představ, kdyby do Char-kova vjelo tolik vojáků, taky by nastal zmatek, ne?“

Napadá mne spásná myšlenka: „Koljo, co to je podle tebe kontra-revoluce?“

„To je, když se nesouhlasí s Leninem.“

„A Koljo, máš rád Stalina?“

„Ne, byl špatný.“

„No vidíš, stejně špatný byl Navotný. A my ho nechťeli. Chtěli jsme si udělat všechno podle sebe, ne podle vás, vždyť jste velká země, a tak to musí být jiné než v malé zemi...“

„Já tomu nerozumím, dostali jsme rozkaz...“

„Proč by nám lhali?“

Kolja ještě dlouho nechápal. Před tím mluvil s desítkami jiných lidí a slyšel stále totéž: „Řekněte, proč jste přijeli, proč?“

Stála jsem opodál asi půl hodiny a byla svědkem otřesné události. Kolja zdvihl vlastní zbraň proti sobě a stiskl kohoutek...

Alena

[Rudé právo, 27. 8. 1968]

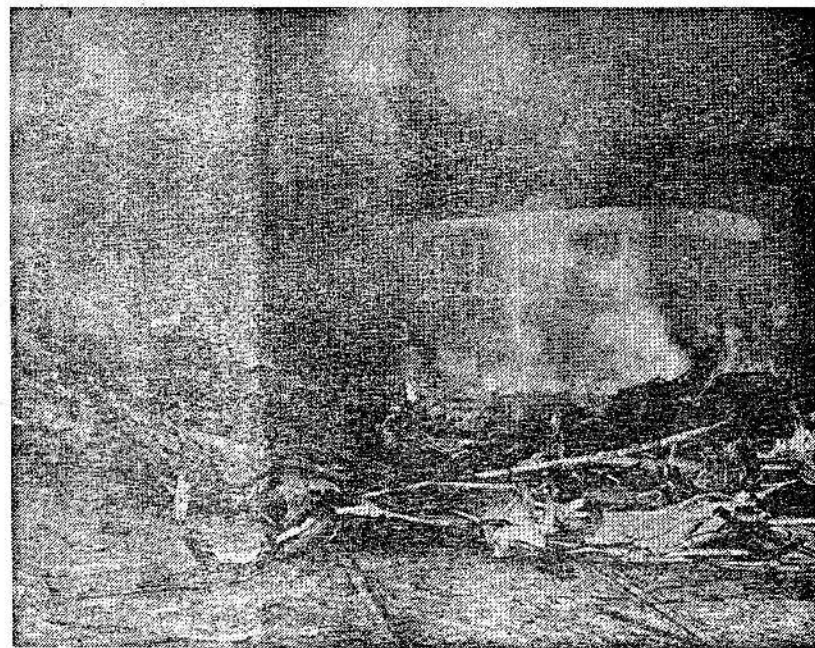
Vyznamenán in memoriam

V našem vzpomínání se již po několikáté dostáváme před budovu Čs. rozhlasu, kde se podle svědků měl nacházet v jeho blízkosti i Jan Baborovský. Po výbuchu tanku, který začal hořet, oheň přeskočil i na dům v blízkosti. Byli v něm lidé. A bydleli zde také Baborovští. Když rychlý postup ohně Jan Baborovský spatřil, vběhl do domu a podařilo se mu dostat do prvního patra, kde se nacházel jejich byt. V něm měla být jeho žena se svou sestrou.

Oheň je hrozný nepřítel, pokud začne běsnit. Přidá-li se však k němu ještě vybuchující střelivo, následky jsou hrozné. Z tanku na ulici začaly vyletovat náboje. Jan Baborovský byl raněn do nohy, která byla utržena v kotníku. Pokoj již neopustil.

Podle polohy, ve které jej našel jeho syn, se dá usoudit, že se ještě pokoušel z hořící místnosti dostat. Marně.

Smutné je, že Jan Baborovský svůj život ztratil úplně zbytečně. Jeho

Žena se svou sestrou totiž s pomocí sousedů a dalších lidí úspěšně byt opustily po lešení, které bylo na domě zé dvora. Dostaly se na střechu restaurace Hajnovka a odtud pak do domu. Obě se potom bosé vydaly do sestřina bytu v Záhřebské ulici. O boty přišly při úniku po lešení či kdesi na střeše.

Byt byl úplně zničený. Rodině zůstalo doslova jen to, co měli jednotliví členové na sobě. Syn Jana Baborovského se dostal do Prahy poté, co se z rozhlasového vysílání dozvěděl, že Hajnovka a sousední dům hoří. Pak teprve po nález mrtvého otce začal hledat matku.

Jan Baborovský byl v srpnu ještě zaměstnán a po své smrti byl vyznamenán. Život mu však nic vrátit nemohlo.

Ty tanky tu neměly co dělat

Příčinou smrti Ing. Pavla Davidka se stal tank, který se po silnici pohyboval se závadou na osvětlení. Ten tank na silnici neměl co dělat, stejně jako celá armáda.

Ale po pořádku. Burácení motorů se přiblížilo. Ing. Davídek zastavil a dával přednost. Protože se začalo stmívat, zapnul světla a několikrát je přezkoušel. Pak se zase pomalu rozjel.

Další metry začal ukrajoval skoro krokem, ve svém pruhu, téměř až u příkopu. Již se pomalu objevila první světla, která označovala začátek kolony. Dva vozy v čele jej bez problémů minuly. A potom přišel náraz. Dál už byl jen rachot, řev motoru, skřipání kovu sténání a smrtelná křeč vlastního automobilu. Proti tanku nemohl obstát...

Dnes máme k dispozici pouze fakta. Jsou krutá a strohá. Přední vozy kolony byly osvětleny podle předpisů. Třetí tank s vadným reflektorem vyjel z řady, nadhodil vůz Ing. Davidka a pak jej strhl pod sebe a roloval polovinu na straně řidiče. Přivolaný lékař mohl konstatovat již jen to, co uviděl. Nezbylo téměř nic....

Pro paní Davidkovou i její dva malé syny se stalo 10. září nejhorším dnem života. Všechno se zbožilo. Životní plány, společné cíle náhle přestaly existovat. Zahynul člověk, nadaný vědec, výborný fotograf a především výborný manžel a táta. Bylo mu 29 let. Bez příčiny, bez viny a bez rozloučení odešel muž plný ideálů, elánu a energie. Ve svém deníku napsal, že chce žít, žít krásně a čestně.

Tisíce lidí z Československa i ze zahraničí vyjádřili ve stovkách soustrastných telegramů svůj žal, pohnutí i pobouření nad nesmyslnou

smrtí Ing. Pavla Davidka. Byli mezi nimi známí, stejně jako úplně neznámí.

Na jeho památku byl na újezdské zahradě zasazen stříbrný smrček a na rodinném hrobě na Budči stojí nápis „Na dobrou pamět Pavel 1968“.

Neznáte jej?

Podle svědecké výpovědi autora fotografie Karla Kučery je i muž na fotografii jednou z obětí Srpná 1968. Neznáme jeho tvář ba ani jméno. Možná se najde někdo mezi vámi a osvětlí tuto záhadu. Třeba si vzpomene dívka, která s tímto, zjevně mladíkem, nesla vlahku.

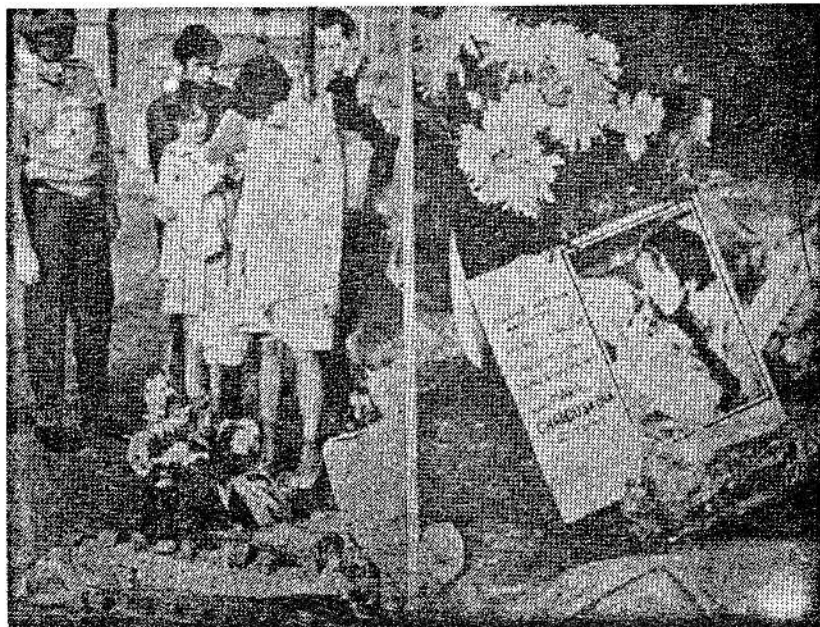

Deštník zůstal doma

Smrt Marie Charouskové, čtyřladvacetileté studentky Vysoké školy zemědělské provázelo několik fám. Především se říkalo, že ji vojáci zastřelili, protože jim hrozila deštníkem. Leč víme, že ten den zůstal viset doma v předsíni.

Budoucí inženýrka dodělávala o prázdninách diplomovou práci. Po koloběhu shánění materiálů, rýsování a návštěv knihoven se konečně 24. srpna 1968 vypravila odevzdat diplomku. Na Klárově přestupovala na tramvaj. Ozvala se však jediná rána a Marie do tramvaje již nastoupila. Výstřel sovětského vojáka ji zranil v podbřišku. Nikdo nevěděl, co se stalo. Všechno přišlo tak náhle. Přesto ji sanitka do nemocnice Pod Petřínem dovezla při životě. Ale k vědomí se již neprobala.

Paní Charousková na svou smrt vzpomínat nepřestala. A přestože se normalizátoři v jiných případech snažili jednotlivé případy zavraždění našich občanů zamlžit, Maruščina smrt se vyšetřovala. I když

hned na samém začátku vznikla komplikace. Kterýsi pátrač místo na Klárově začal šetření na Karlově, kde se ten den nic nestalo.

Smrt Marie Charouskové přišli oznámit příslušníci VB rodině na Zbraslav neradi, protože ji znali. Byla to prý hodná dívka, která se o politiku vůbec nestarala. Narodila se na venkově a její otec si přál, aby vystudovala zemědělskou školu a on měl doma inženýrku. Tento titul jí však byl udělen až po smrti. Rodiče Marie se však i báli přijet na pohřeb. Ani její bratr se s ní nesměl rozloučit, aby se nestalo ještě jemu nějaké neštěstí.

Když Marie Charousková zemřela, byly jejímu synovi dva roky. Celá rodina pak pomáhala s jeho výchovou.

Tenkrát před dvaadvaceti roky postavili spolužáci Marii pomníček na Klárově, aby na ni lidé nezapomněli. Ale to bylo vše. Stejně pak všichni raději zapomněli. Ani do urnového háje již kromě příbuzných nikdo nechodil.

Špatný konec předsevzetí

Smrt Jaroslava Nováka nás znovu vrací na Vinohradskou třídu, do 21. srpna 1968.

Jaroslav po ukončení stavební průmyslovky nastoupil jako technik do Průmyslových staveb Gottwaldov. Stavěli a rekonstruovali hlavní město. Také domy na Vinohradech.

Toho dne se Jaška, jak mu říkala maminka i spolupracovníci, vracel do pražské kanceláře gottwaldovských Pozemních staveb. Pamětníci z řad kolegů vzpomínají, že ten den byli nevyspalí. V noci je budil hukot ze vzduchu. Nebyli sami. Nikdo netušil, co se

děje, o co jde. Až o půl osmé volali chlapi do kanceláře, že Vinohradská ulice od Italské až po Olšanské hřbitovy je plná tanků. Nikdo nepracoval.

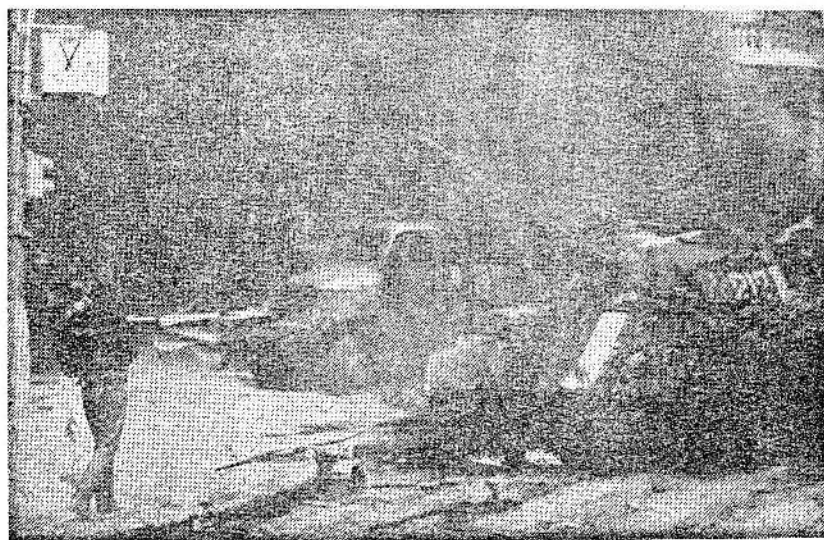
Jaroslav Novák do kanceláře nedošel. Výbuch granátu ukončil jeho životní plány a naděje. Za sedmáct dnů nato mu sto stavbařů vzdalo poslední poctu nad čerstvým hrobem v rodných Napajedlích.

V novinách těch dní si lidé mohli přečíst „Občané hlavního města si oblíbili bystré moravské chlapce i jejich starší a odborně fundované druhy, kteří je mnohokrát překvapili nejen svou pracovitostí, ale solidním a ukázněným vystupováním na pracovišti i v soukromí. K dobré pověsti kolektivu přispíval svým dílem i mladý mistr, šestadvacetiletý Jaroslav Novák z Napajedel. Byl jedním z nich, a v Praze sbíral odborné životní zkušenosti na začátku stavbařské kariéry. Dnes jsou mu sebelepší poznatky málo platné a Jaška nepostaví už nic z toho, co si ve svém mladém životě předsevzal.“

Matce zemřel jediný syn, přestože Jaroslav byl až druhorozený. První potomek zemřel v šesti měsících. A pak že existuje na světě spravedlnost.

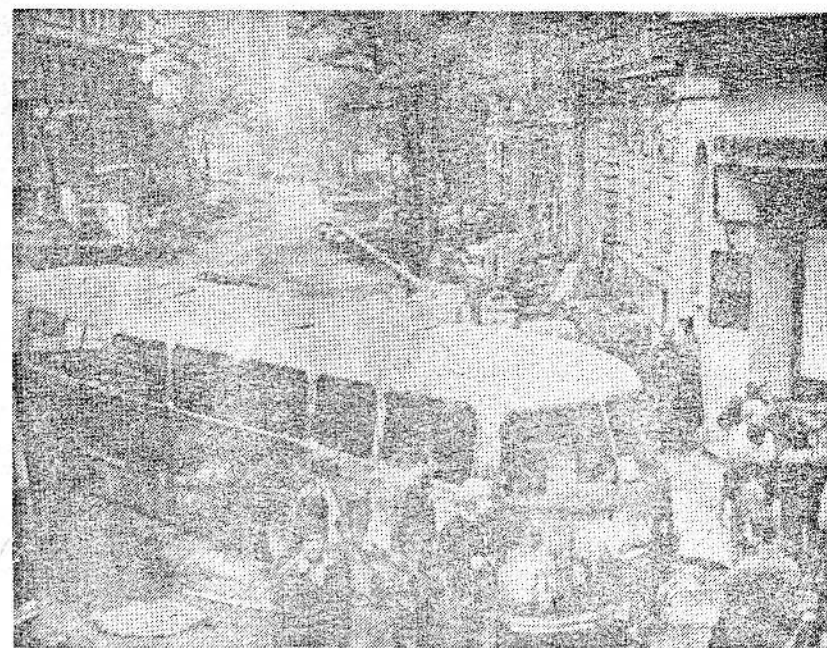
Vychovatelka vypovídá

V té době jsem byla vychovatelkou odborného učiliště n. p. Svoboda na Gorkého náměstí. Ten den jsem měla službu a děti, které přijely z venkova, měly první vycházku. To bylo 8. září. Předem

jsme jim zdůraznili, že musí brzy domů. Neposlechly a po klíně se stavěly u Hlavního nádraží, kde byla okupační vojska. Svěřila se nám Hana Grácová z Prahy 8, která přišla do redakce na základě naší výzvy.

Miroslav Beránek byl z Kolína, o dovolené pobýval s rodiči v SSSR. Vyprávěl, jak se jim tam moc líbilo, a že považoval Sověty za naše přátele. Říkal to tomu vojákoví a dodal a ty teď jsi k nám přijel jako okupant. Ten voják byl o něco starší než Mírek. Rozčílil se, vzal revolver a řekl: Když jsem váš okupant, tak mě zastřel! Mírek držel revolver v ruce a ptal se, proč by ho střílel, a vrátil mu zbraň. Ten voják vzal revolver a Mirka zastřelil. Kulka zranila ještě ruského vojáka, který stál za ním. V tu chvíli nastala obrovská panika. Naši kluci utíkali do internátu a mezi Rusama šla fáma, že Čech zabil Čecha. Vzali samopaly, hnali se za klukama a celou cestu stříleli. Na Gorkého náměstí je dvůr a dvě budovy. Jedna s holčkama a druhá s klukama. Do té budovy přilít první kluk s krvácející patou a křičel: soudružko, letěj za náma, střílej po nás ruský vojáci. Já jsem se vyděsila k smrti. Děti byly venku, zamknout dveře jsem nemohla. Byla jsem hrůzou

bez sebe. Vyšla jsem do takové úzké chodby a vtom už tam vltli vojáci. Napíchali mi samopaly do břicha a chtěli na mně, abych vydala vraha, že tady utíkal vrah. Naši kluci stáli už kolem, měli sevřený pěsti a chtěli se bít. Snažila jsem se zklidnit jak vojáky, tak kluky. Opakovala jsem stále, že tu žádný vrah není, jak jsem to tehdy rusky dokázala, už nevím. Strkala jsem je směrem ze dvora. Z první budovy vylítly naše holky. Polosvlečené, protože byl parák. Vojáci, kteří se sem hrnuli, chvíli koukali. Střelba ustala, vystrkala jsem vojáky ven a zamkla vrata. Sousedí, co to pozorovali z pavlačí, viděli do našeho dvora a věděli, že se tam střílelo, volali na SNB. Nikdo ale na pomoc nepřišel. Děla tanků byla namířena proti nám a já měla strach, aby děti na vojáky nepokřikovaly. Kromě Mirka Beránka chyběl ještě jeden učeň. Kluci mi řekli, že ho u nádraží sebrali, a víc o něm nevěděli. Volala jsem po nemocnicích. Na Karlově náměstí mi oznámili, že je na operačním stole a že zřejmě zemře. Abych ještě zavolala později. Mezitím jsem volala různě na SNB, aby hledali chlapce, kterého mi Rusové někam odtáhli. Vláčeli ho po různých velitelstvích, kde dokazovali, že je vrah, že zavraždil kama-

rada. K jeho štěstí se mu podařilo vzpomenout si, že v tu dobu, kdy se to stalo, mluvil s vojákem, který měl ovázanou ruku. Vojáka s rukou v sádře našli a ten dosvědčil, že chlapec nevráždil. Mezitím se pak zjistilo, kdo zabíjel, že střílel jeden z nich. Kluka pustili. Připíchl se asi ve čtyři hodiny ráno. Našla jsem ho úplně vyřízeného před vratama internátu. Asi 14 dní nechtěl vůbec jít ven a musela k němu chodit z psychiatrie lékařka. Ráno přišli z vedení podniku a zakázali mluvit o tom, co se stalo. Musela jsem do Kolína poslat telegram, přijela matka, poslali jsme ji do nemocnice, kde se po vyslechnutí zprávy o zabití syna zhroutila. Manifestačním pohřbem v Kolíně se celý případ uzavřel.“

Nikdo se nedozvěděl, jak to opravdu bylo. Mluvit se o tom nesmělo, vychovatelka Hana Grácová musela mlčet. Nebýt změny po 17. listopadu a výzvy v našem Poledním Expresu, zůstaly by okolnosti kolem smrti učně Miroslava Beránka utajeny. Pro každý případ „někdo“ nechal zmizet i třídní knihu. Jakoby takový učeň nikdy neexistoval. Hana Grácová z učiliště odešla, a když se po ní někdo ptal, bylo mu řečeno, že umřela. Je totiž jediná, kdo o smrti učně Miroslava Beránka (nar. 8. 3. 1952) ví trochu víc, než je napsáno na rodinné hrobce v Kolíně.

Memento mori

V první dny okupace byla Zdravotnická služba hlavního města Prahy, zejména pak ZS NVP postavena před složitý úkol — zajistit první ošetření a převozy zraněných. Často však museli její pracovníci hledat možnosti, kde by bylo možné zraněné hospitalizovat. Již před dvaadvaceti lety nebyl v nemocnicích dostatek lůžek. Přitom však zajišťovala ZS NVP všechny základní služby, tak jako v běžném provozu. Aby se jejím přetíženým pracovníkům alespoň trochu ulevilo, vydalo vedení příkaz, v němž se určovala preference akutních případů. Současně byly povolány do služby všechny posádky a rozšířeny i vozový park. Bylo třeba také trochu improvizovat. Proto pomáhali rovněž dobrovolníci se svými dopravními prostředky.

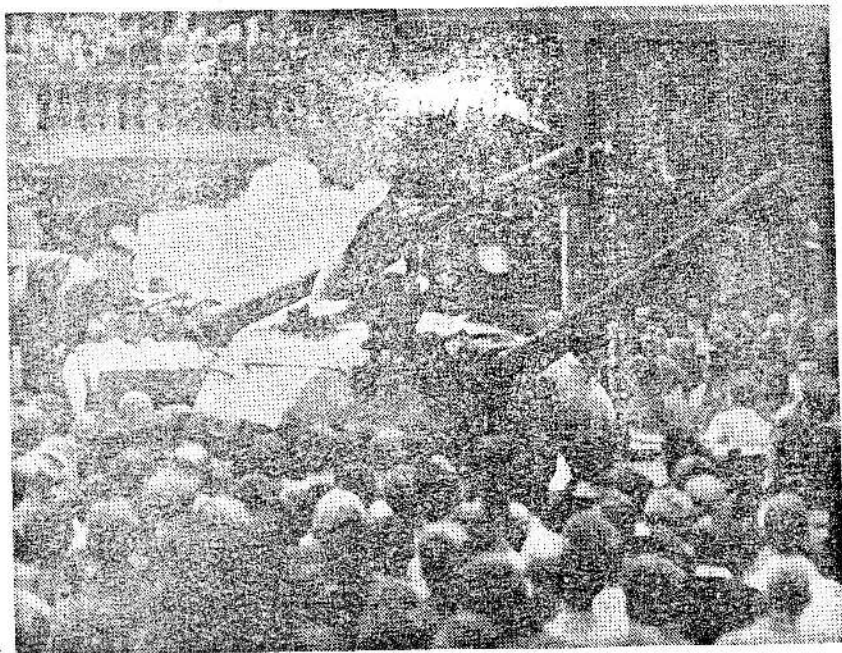
Již první den okupace se vyskytlo hodně komplikací, které záměrně působili okupanti. Nepouštěli sanitní vozy na mosty, uzavřeli některé ulice, zamezili projíždění přes některá náměstí.

Celkem najezdily vozy zdravotnické služby asi 25 000 kilometrů.

Denně bylo ve službě téměř padesát posádek, ale v prvních dnech okupace to bylo ještě mnohem více.

Přestože byla vozidla záchranné služby označena vlajkami ČSČK a později i nápisy v azbuce a řidiči měli průkazy o příslušnosti v ruském jazyce, bylo to málo platné. Prohlídky a kontroly byly na pořádku od prvního dne okupace. Nejedna posádka tak strávila kratší či delší dobu s rukama nad hlavou. Okupanti totiž nechtěli uznávat mezinárodní symboly, protože se prý nejednalo o žádný válečný konflikt. Soustavně tak bylo nutné s velitelem okupačních vojsk řešit stížnosti.

Přes všechny potíže bylo v kritických dnech ošetřeno 431 obyvatel Prahy, kteří byli zraněni. Hospitalizováno bylo 124 občanů. Z tohoto počtu jich ve zdravotnických zařízeních zemřelo čtrnáct. Kromě těch však bylo ještě 10 mrtvých neidentifikováno. Ti zemřeli v pouličních bojích. Existuje ovšem důvodné podezření, že skutečný počet mrtvých byl daleko vyšší. Že tomu tak zjevně je, svědčí skutečnost, že při bojích o rozhlas konstatovalo pět lékařů, kteří na těchto místech poskytovali první pomoc, smrt u dalších 14 mrtvých. Avšak kromě těch, kteří byli pohřbeni službou odvezení na soudní či patologické a anatomické oddělení. (Čtyři mrtví zůstali v autobusu, který shořel. Dva

mrtví byli v Italské ulici 14 a další dva v „sedmnáctce“. Jeden mrtvý byl v budově Československého rozhlasu a pět dalších na chodnících.)

Tyto údaje jsou předkládány na základě výpovědí příslušných lékařů Záchranné služby, kteří jeli konat svou povinnost. Dále tuto skutečnost potvrzují dva případy zraněných, kdy jeden fotograf a inženýr z ministerstva dopravy byli předáni zdravotnické službě opožděně s podotknutím, že na uvedeném místě nebyl žádný zraněný.

Fakta, která jsme získali z dokumentů zdravotnické služby, svědčí o tom, že pro její zaměstnance nebyl v tehdejší době žádný úkol nesplnitelný. Bohužel, jak jste si mohli přecíst, ne všude se dostavili včas. Ale bez vlastní viny. Proto také uvádíme na závěr seznam všech obětí, které zemřely od 21. do 30. srpna 1968. U některých případů jsou okolnosti smrti, díky vašim svědectvím, alespoň částečně známy. U jiných ještě chybí. Mělo by to tak zůstat? My si myslíme, že ne!

Dokážete si to vysvětlit?

„Můj manžel pracoval na letišti jako spojový dispečer. Jeho práce však začínala vlastně už na nádraží Praha-střed, bezprostředně po vyřízení pošty, která se potom na starém letišti v Ruzyni vypravovala do světa. Manžel velmi rád chodil do práce pěšky, byl to jeho zvyk. Bydleli jsme na Vinohradech v Soběslavově ulici, odkud vycházel každý den podél Olšanských hřbitovů, po Vinohradské třídě, Italskou ulicí... Prostě obvyklá procházka při cestě do práce. 21. srpna 1968 měl mít odpolední směnu, od 13 hodin. Vycházel tedy z domova kolem jedenácté, aby měl rezervu, než se vytrídí na nádraží pošta. Snad šel i o něco dřív. Vzhledem k situaci tušil komplikace. Došel obvyklou cestou za neobvyklých okolností do Italské ulice...

Ten večer jsem se manžela nedočkala. Věděla jsem, že venku je nebezpečno, počítala jsem s tím, že ani na letišti není klid a že práce s poštou se asi zkomplikovala sovětskou okupací, ale nic jiného mne nenapadlo. Přišel druhý den okupace. Ve čtvrtek ráno se ve dveřích bytu objevil mladý příslušník VB. Ptal se na manžela. Odpověděla jsem v tom směru, že není doma, že se zřejmě zdržel z pracovních důvodů. Teprve potom mně oznámil, že můj manžel byl zastřelen předešlého dne u Rozhlasu. Nemohla jsem té zlé zprávy uvěřit, šla jsem do služebny VB v Přemyslovské ulici, kam prý přišlo hlášení. Také tam ale nevěděli nic bližšího jen, že někdo telefonoval.

Dokud jej neuvidím mrtvého, neuvěřím, že nežije. To byla moje jediná myšlenka i naděje. S tím jsem došla na své pracoviště na Vinohradské proti Čechovým sadům, kde jsem byla v té době zaměstnána jako dětská zdravotní sestra. Pracovat jsem však nemohla. Společně s doktorkou jsme obtelefonovávaly nemocnice, až nám poradili že by manžel mohl ležet „na soudním“. Tam poprvé na telefonický dotaz odpověděli ano. Rozjela jsem se na Albertov. Chtěla jsem ho vidět, identifikovat. Prý není třeba. Nechtěli mně pustit k mému muži. Namítala jsem, že jsem kromě manželky také zdravotní sestra a že to nebude první mrtvý, kterého uvidím. Než stačili odpovědět, proběhla jsem kolem nich do sálu. Hrůza mnou otřásla, z toho, co jsem spatřila, a konečně jsem musela uvěřit.

Jenom se mi nezdálo, že byl zastřelen. U Rozhlasu jsem se od očitých svědků při dalším pátrání dozvěděla víc než později z úmrtního listu, v němž jako příčina smrti stojí: rozmoždění celého trupu [zlomení žeber, páteře], které způsobila velká síla. Tou silou byl autobus puštěný ulicí proti tankům. Mezi tyto dva kolosy se Václav dostal. Je jen jediná věc, která dodnes zůstala záhadou. Manžel měl při sobě na cestě do práce onoho kritického dne doklady, klíče, sňubní prstýnek, hodinky. Na Albertově v síni nic. Začala jsem se pochopitelně zajímat po osudu věcí i dokumentů. Vše mně nakonec předali ve služebně VB ve Wilhelma Piecka. Jen hodinky chyběly. Nepozastavila jsem se nad tím, nakonec, při té srážce mohly snadno přijít k úhonně. A kupodivu — dokumentární film Libora Hajskeho jasně ukazuje při záběru vyprošťování těla zpod kapoty autobusu, že hodinky jsou nepoškozeny na ruce. Já vím, je to nepodstatné, ale dokážete si to vysvětlit...?“

Jaroslava Sadílková

Seznamy zemřelých od 21. 8. do 30. 8. 1968

21. 8. 1968 PRÍHODA ZDENĚK nar. 1941,
Praha 2, Čermáková 5, zemřel ve FN Praha 10
REICHEL JOSEF nar. 1945,
Praha 3, Kostnické nám. 5, zemřel u ČsR
ŠVEC JAROSLAV nar. 1924,
Praha 9, Poděbradská 50, zemřel u ČsR

HNULÍK VLAD. nar. 1949,
Kolín 5, U Borku 862, zemřel u ČsR
HANUS JOSEF nar. 1898,
Praha 2, Mánesova 16, zemřel u ČsR
KUBEŠ JAROSLAV nar. 1949,
Praha 10, Ve stínu 13
SADÍLEK VÁCLAV nar. 1924,
Praha 2, Hájkova 1681
KRAHULEC JINDŘ. nar. 1948
Praha 10, Roztovská 19
KLAPKA JIRÍ nar. 1940,
Praha 2, Makarenkova 29
VINTER ZDENĚK nar. 1947,
Praha 5, Malátova 509/4, zemřel ve FN
LAMPER MILAN nar. 1949,
Lúčetin 141, okr. Bánská Bystrica
LAITA IVAN nar. 1950,
Praha 6, Bílá 2
22. 8. 1968 ALBERT PAVEL nar. 1934,
bydliště neznáme
neznámý muž (snad Jar. Novák).
zemřel u ČsR
BABOROVSKÝ JAN nar. 1896,
Praha 2, Vinohradská 23
23. 8. 1968 ŠTOKL JAN nar. 1881,
u něj máme pochybnosti, zda patří do tohoto seznamu,
protože diagnóza smrti je od ostatních odlišná
MÁLEK MIR. nar. 1945,
Praha 4, Nad Mýtem 194
PARÝSEK KAREL nar. 1953,
Praha 4, Novodvorská 1174
NĚMEC KAREL nar. 1952,
Praha 4, Jílovská 1151
MARIO MUSICH nar. 1948,
Praha 5, Vltavská 48
26. 8. 1968 JENIŠOVSKÝ JAN nar. 1932,
Kunratice 751
CHAROUSKOVÁ M. nar. 1942,
Zbraslav, B. Němcové 42
KADLEC MILAN nar. 1942,
Praha 6, Nad Šárkou 5
27. 8. 1968 KADERÁBKOVÁ B. nar. 1898,
Praha 5, Mozartova 8

Datum úmrtí se nepodařilo zjistit u Bohuslava Lecha z Prahy 8, U školy 3 a Bohumila Lechnýře, narozeného 14. 5. 1948, který bydlel také v Praze 8, Bulovka 17/373.

Závěrem bychom chtěli poděkovat všem čtenářům, kteří pomohli svými svědectvími objasnit poslední okamžiky těch, jenž v boji proti okupantům v srpnu 1968 ztratili životy ...

Redakce

Vydalo nakladatelství a vydavatelství Práce, Praha 1

Výtisků Východočeské tiskárny Jihlava . 4585 90

Cena publikace 5,— Kčs

Všemu lidu Československé socialistické republiky!

Včera dne 20. 8. 1968 kolem 23. hodiny večer překročila vojska Sovětského svazu, Polské lidové republiky, Německé demokratické republiky, Maďarské lidové republiky a Bulharské lidové republiky státní hranice Československé socialistické republiky. Stalo se tak bez vědomí prezidenta republiky, předsedy Národního shromáždění, předsedy vlády i prvního tajemníka ÚV KSČ a těchto orgánů.

V těchto hodinách zasedalo předsednictvo ÚV KSČ a zabývalo se přípravou XIV. sjezdu strany. Předsednictvo ÚV KSČ vyzývá všechny občany naší republiky, aby zachovali klid a nekladli postupujícím vojskům odpor. Proto ani naše armáda, Bezpečnost a Lidové milice nedostaly rozkaz k obraně země.

Předsednictvo ÚV KSČ považuje tento akt za odporující nejenom všem zásadám vztahů mezi socialistickými státy, ale za popření základních norem mezinárodního práva.

Všichni vedoucí funkcionáři státu, KSČ i Národní fronty zůstávají ve svých funkcích, do nichž byli jako představitelé lidu a členů svých organizací zvoleni podle zákonů a jiných norem, platných v Československé socialistické republice.

Ústavními činiteli je okamžitě svoláváno zasedání Národního shromáždění, vlády republiky, předsednictvo ústředního výboru KSČ svolává plénum ÚV KSČ k projednání vzniklé situace.

Předsednictvo ÚV KSČ